

อุปลักษณ์และหน้าที่ของอุปลักษณ์ในหนังสือชุดคำพ่อสอน

METAPHORS AND FUNCTIONS IN “KAM PHO SORN” BOOK SERIES

จันทิมา สว่างลาภ

อาจารย์ประจำ สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Janthima Sawanglap

Lecturer in Faculty of Humanities and Social Sciences Kanchanaburi Rajabhat University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุปลักษณ์และหน้าที่ของอุปลักษณ์ที่ปรากฏในหนังสือชุดคำพ่อสอนโดยใช้ทฤษฎีของ เลคอฟ และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1996) ผลการวิจัย พบว่า ในหนังสือชุดคำพ่อสอนมีอุปลักษณ์ทั้งสิ้น 181 องค์ แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. อุปลักษณ์ที่ปรากฏคำเชื่อม และ 2. อุปลักษณ์ที่ไม่ปรากฏคำเชื่อม และเมื่อพิจารณาหน้าที่อุปลักษณ์ตามแนวคิดของ ชาร์เตอร์ริส-แบล็ค (Charteris-Black, 2005) พบหน้าที่อุปลักษณ์แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1. การทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิด 2. การทำหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ 3. การทำหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ

คำสำคัญ : อุปลักษณ์ หน้าที่อุปลักษณ์

ABSTRACT

This research aims to analyze metaphorical expressions in “Kam Pho Sorn” book series and to analyze functions relationship between source domain and target domain in metaphorical expressions found in the books. The finding shows that “Kam Pho Sorn” book series contain 181 metaphorical expressions, according to Charteris-Black’s (2005). In term of functions, the findings indicate that metaphorical expressions in the book series have 3 functions that are (1) ideational function including explanation and re-conceptualizations, (2) interpersonal function and (3) textual function.

Keywords : METAPHOR, FUNCTION of METAPHOR

บทนำ

ประชาชนชาวไทยโชคดีที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระภูมิคุ้มกันแห่งสยามประเทศ ผู้ทรงบริบาลปวงชนชาวไทยดุจร่มโพธิ์ทองคุ้มภัยให้ผองไทยเป็นสุขตลอดมา ทรงเป็นยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์เพราะทรงรักและดูประชาชนของพระองค์ยิ่งกว่า “บิดาผู้แลบุตร” ทั้งโครงการในพระราชดำริที่สร้างขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ และจากคำสอนผ่านพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในโอกาสต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นคำสอนที่มีคุณค่ายิ่ง และทุกคำสอนแต่ละองค์ที่ถ่ายทอดนั้น ยังเป็นคำสอนที่เข้าใจง่าย มีการใช้คำเปรียบเทียบที่ทำให้เห็นภาพ

กระจ่างชัดเจน หนึ่งในกลวิธีที่ทำให้คำสอนเข้าใจได้โดยง่าย นั่นก็คือ “การใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์สอดแทรกอยู่ในพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส ตัวอย่าง คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” คำว่า “เศรษฐกิจ” นำไปเปรียบกับคนที่ทำกริยา คือ “พอเพียง” เมื่อคนในชาติเข้าใจว่าการจะบริหารพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องพัฒนาเป็นลำดับขั้น คือ การทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเป็นพื้นฐานก่อนที่จะพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไป ประเทศชาติก็จะเจริญก้าวหน้าได้และพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

การใช้อุปมาอุปไมย (Metaphor) จึงไม่ใช่การกล่าวเพื่อพูดเปรียบเทียบ เปรียบเปรย เหมือนในการแต่งคำประพันธ์ เช่น เธอสวยเหมือนนางฟ้า หรือ การใช้แบบบุคลาธิษฐาน เช่น ดาวหัวเราะและยิ้มพร่างพราย แต่เป็นการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันทั่วไปที่ผู้ใช้ภาษาพยายามจะอธิบายให้ผู้รับสารเข้าใจโดยเปรียบเทียบให้เห็นภาพชัดเจนตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 2003: 5) ได้จำแนกอุปมาอุปไมยเป็น 2 ระดับ คือ ถ้อยคำอุปมาอุปไมย (metaphorical expressions) หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นการเปรียบเทียบซึ่งผู้ใช้ภาษาใช้สื่อสารกันทั่วไปในชีวิตประจำวัน และมโนอุปมาอุปไมย (conceptual metaphor) หมายถึง อุปมาอุปไมยในระดับมโนทัศน์ ที่สะท้อนความคิด ลักษณะของความเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้จากประสบการณ์ของผู้ใช้ภาษา ความหมายข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่า มโนอุปมาอุปไมยมีใช้เพียงถ้อยคำที่ใช้สื่อสารแต่ยังสะท้อนความคิดต่อสิ่งต่างๆ ที่เรานำมาเปรียบเทียบได้ จากประสบการณ์ที่เราเคยพบเห็นและเรียนรู้ตามวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อมของเราที่เป็นสมาชิกอยู่ด้วย

จากงานวิจัยของณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2542) ศึกษาหน้าที่อุปมาอุปไมยในบทสนทนาจากมุมมองของ ผู้พูดภาษาไทย เช่น “ผมเป็นเส้นมาม่า” “เขาทำตัวเป็นป่า” “ขาตะเกียบ” ทำให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยใช้อุปมาอุปไมยเพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นภาพได้ตามที่ตนต้องการโดยไม่ต้องบรรยายวิลาวัลย์ วิษณุเวทิน (2550) ศึกษาอุปมาอุปไมยในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของอุปมาอุปไมยที่ปรากฏในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย ผลการวิเคราะห์ทำให้เห็นว่า หนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ใช้อุปมาอุปไมยเพื่อช่วยให้นักเรียนเห็นภาพสิ่งที่เป็นามธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น รัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม (2551) ศึกษาอุปมาอุปไมยที่นักการเมืองใช้ทำให้เห็นว่า ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่นักการเมืองไทยใช้สะท้อนมโนอุปมาอุปไมยเกี่ยวกับการเมือง เช่น นักการเมืองเป็นผู้นำทางประชาชนไปถึงเป้าหมาย การเมืองเป็นเรื่องผลประโยชน์ การเมืองคือการดูแลประชาชน การเมืองเป็นเรื่องของชั้นเชิงและเล่ห์เหลี่ยม ทำให้เห็นว่าใช้ความเปรียบเทียบที่แสดงอุปมาอุปไมยและมโนอุปมาอุปไมย นอกจากเป็นการใช้ภาษาสื่อสารแล้วยังสะท้อนวัฒนธรรม ความคิดของคนไทยซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอุปมาอุปไมยในหนังสือชุดคำพอสอน หนังสือที่รวบรวมพระบรมราโชวาทและ

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2542-2550 ได้แก่ พระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน พระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต และพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทั้ง 3 เล่มนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนในพระราชดำรัสฯ และครอบคลุมกลุ่มผู้อ่านทุกเพศทุกวัย เหมาะสมที่จะนำมาศึกษาในงานวิจัยนี้อย่างยิ่ง

การใช้อุปมาอุปไมยในพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสแสดงพระอัจฉริยภาพทางภาษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ผู้ทรงรักภาษาไทยและเป็นต้นแบบของการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง แล้วยังช่วยเข้าใจวิธีการใช้ภาษาเพื่อเป็นคำสอนหรือบรรยายให้ผู้ฟังที่มีระดับการศึกษา เพศ วัยที่ต่างกันแต่สามารถเข้าใจสิ่งที่ฟังได้โดยง่าย ก็นใจและสร้างความซาบซึ้งในหัวใจของประชาชนชาวไทยมิรู้ลืม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอุปมาอุปไมยที่ปรากฏในหนังสือ “ชุดคำพอสอน” โดยมีคำถามในการวิจัยว่าอุปมาอุปไมยใดบ้างที่ปรากฏในหนังสือชุดคำพอสอนและมีหน้าที่ยังอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่ปรากฏในหนังสือชุดคำพอสอน
2. วิเคราะห์หน้าที่ของอุปมาอุปไมยที่พบในหนังสือชุดคำพอสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลถ้อยคำ จากหนังสือชุดคำพอสอน จำนวน 3 เล่ม ได้แก่ พระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน 150 องค์ 2. พระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต 167 องค์ 3. พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง 130 องค์ รวมทั้งสิ้น 447 องค์

2. ผู้วิจัยในเกณฑ์ในการจำแนกถ้อยคำอุปมาอุปไมยจากนิยามของถ้อยคำอุปมาอุปไมยตามแนวคิดของรัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม (2551 : 9) “ถ้อยคำอุปมาอุปไมย หมายถึง การเปรียบเทียบของสองสิ่ง ได้แก่ แบบเปรียบเทียบ (source domain) และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain) ทั้งนี้สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต้องเป็นสิ่งที่อยู่ในวงความหมายที่ต่างกัน และการเปรียบเทียบนั้นอาจจะปรากฏสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือไม่ก็ได้” ทั้งนี้ถ้อยคำ

อุปลักษณะมีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ 1. ปรากฏทั้งแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ เช่น ถ้าผมเป็นจินนี่จะเนรมิตวันนี้เลย จากตัวอย่างแบบเปรียบเทียบ คือ จินนี่ เป็นตัวละครที่สามารถเนรมิตสิ่งต่างๆ ได้ และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “ผม” ซึ่งหมายถึงตัวผู้พูด และ 2. ปรากฏเฉพาะแบบเปรียบเทียบ ไม่ปรากฏสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ เช่น “อะอะอะไรมันก็บอกว่า ผม..รัฐบาลแข็งแรงเท่าเอง ได้ยินเสียง หนวทหูเอง” จากตัวอย่าง แบบเปรียบเทียบคือ “สุนัข” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “นักการเมืองฝ่ายตรงกันข้าม” ทำกริยา คือ “เห่า”

3. การวิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณะ ผู้วิจัยพิจารณาหน้าที่อุปลักษณะตามแนวคิดของชาร์เตอร์ริส-แบล็ค (Charteris-Black, 2005 อ้างถึงใน รัชนิย์ญา กลิ่นน้ำหอม, 2551) เพื่ออธิบายว่าเมื่อได้ถ้อยคำ อุปลักษณะแล้วผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์และอธิบายว่า อุปลักษณะที่ใช้นั้นอาจมีผลทำให้เกิดความคิดและความเชื่อใดบ้าง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ พระบรมราชาวาทในหนังสือชุดคำพ่อสอน โดยวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ 1. ถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือชุดคำพ่อสอน และ 2. หน้าที่ของอุปลักษณะในหนังสือชุดคำพ่อสอน ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือชุดคำพ่อสอน

ผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือชุด “คำพ่อสอน” ทั้งสิ้น 181 องค์ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ถ้อยคำที่ปรากฏคำเชื่อม เช่น เป็น คือ เปรียบเสมือน เหมือน เพื่อเปรียบเทียบที่มีอยู่ต่างวงความหมายกันกับสิ่งที่เปรียบเทียบ และถ้อยคำอุปลักษณะที่ไม่ปรากฏคำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบโดยตรง แต่จะปรากฏในรูปคำศัพท์ต่างๆ ซึ่งผู้อ่านต้องทำความเข้าใจการเปรียบเทียบนั้นเพิ่มเติมแบ่งได้ เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. ถ้อยคำอุปลักษณะที่ปรากฏคำเชื่อม และ 2. ถ้อยคำอุปลักษณะที่ไม่ปรากฏคำเชื่อม ดังตัวอย่าง

1.1 ถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือชุด “คำพ่อสอน” ที่ปรากฏคำเชื่อม

ถ้อยคำอุปลักษณะในกลุ่มนี้จะปรากฏทั้ง “แบบเปรียบเทียบ (Source domain) กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)” จะมีการใช้คำเชื่อมเพื่อแสดงการเปรียบเทียบอย่างชัดเจน เช่น คือ เป็น เหมือนดัง เปรียบเสมือน เหมือน คล้าย เป็นต้น ตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณะที่พบในข้อมูล เช่น ตัวอย่างที่ 1 ถ้อยคำอุปลักษณะที่พบ คำว่า “เสมือน” โดยเปรียบเทียบกับข้อความอื่นได้ดังนี้

คำว่า “เสมือน” หมายถึง ว.เหมือนกัน, เหมือนกัน, คล้ายคลึงกัน เช่น รักกันเสมือนญาติ (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : 1255)

แบบเปรียบเทียบ	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ	ตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณะ	อธิบาย
1. รากฐานของชีวิต	เศรษฐกิจพอเพียง	“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง : 4)	ชีวิตจะมั่นคงได้เมื่อประชาชนปฏิบัติตามหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง”
2. รากฐานของแผ่นดิน	เสาเข็ม	“รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือน” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง : 4)	โครงสร้างบ้านหรืออาคารสิ่งก่อสร้าง การเข้าใจว่าเศรษฐกิจของประเทศจะมั่นคงจากการเข้าใจองค์ประกอบและโครงสร้างของสิ่งก่อสร้างนั้น ถ้าบ้านเมืองจะมั่นคงได้ก็เช่นเดียวกับสิ่งก่อสร้างที่ย่อมต้องมีเสาเข็มที่มั่นคง

ตัวอย่างที่ 2 ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ คำว่า “เหมือน” โดยเปรียบเทียบกับข้อความอื่นได้ดังนี้

คำว่า “เหมือน” ว.ตั้ง เช่น ดังเช่น อย่าง เช่น เขาทำได้เหมือนใจฉันเลย (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : 1347)

แบบเปรียบเทียบ	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ	ตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณ์	อธิบาย
1. วงดนตรี	งานของชาติ	“... งานของชาตินั้นมีมากมายหลายด้าน ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง และจำเป็นจะต้องมีผู้มีความรู้ความสามารถ ในแต่ละสาขาวิชามาปฏิบัติบริหารให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีใน ทุกๆ ด้าน ถ้าจะเปรียบเทียบให้เห็นชัด ก็ขอเปรียบเทียบเหมือน วงดนตรีวงหนึ่ง ซึ่งจะต้องประกอบด้วย เครื่องดนตรีประเภทต่างๆ มีเครื่องตี สี ตี เป่า เป็นต้น และมีผู้ชำนาญในเครื่อง ดนตรีนั้นๆ เป็นผู้ปฏิบัติให้กลมกลืน ไพเราะ และถูกต้องตามจังหวะจะโคน จึงจะเป็นวงดนตรีที่สมบูรณ์ได้...” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน: 156)	ถ้อยคำอุปลักษณ์สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain) คือ “ประเทศชาติ” ปรากฏเป็น คำเชื่อมที่แสดงการเปรียบเทียบคือ คำว่า “เปรียบเทียบ” แบบเปรียบเทียบ (Source domain) คือ วงดนตรี งานของประเทศ ชาติมีหลายด้านและต้องหาผู้เชี่ยวชาญ มาปฏิบัติงานจึงทำให้งานสำเร็จได้ ซึ่ง ก็เปรียบกับวงดนตรีที่ต้องประกอบด้วย เครื่องดนตรีหลายชนิดและมีผู้บรรเลง ที่มีความสามารถจึงจะปฏิบัติให้เกิดความ ไพเราะได้เช่นกัน
2. การฉีดยาป้องกันโรค	การสร้างกำลัง ของบ้านเมือง	“การสร้างกำลังของบ้านเมือง ทำให้เป็น เหมือนฉีดยาป้องกันโรค...ต้องได้ครบโดส ถึงจะป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บได้...” (พระราชดำรัสพระราชทานแก่ประชาชน เนื่อง ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 5 ธันวาคม 2518)	จากตัวอย่างที่นำมาเปรียบเทียบนี้จะ เห็นว่า คำว่า “เหมือน” เปรียบเทียบให้ เห็นว่า กำลังของประเทศต้องอาศัยคนใน ชาติที่ช่วยกันสร้างขึ้นโดยตลอด เช่นเดียว กับการฉีดยาที่จะรักษาให้หายจากโรคได้ ต้องรับยาหรือฉีดยาให้ครบตามที่กำหนด

ตัวอย่างที่ 3 ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ คำว่า “คล้าย” โดยเปรียบเทียบกับข้อความอื่นได้ดังนี้

คำว่า “คล้าย” หมายถึง ว.เกือบเหมือน (พจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : 238)

แบบเปรียบเทียบ	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ	ตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณ์	อธิบาย
ธนาคาร ออมสิน	หนังสือ ความรู้	“... หนังสือเป็นการสะสมความรู้ และทุกสิ่งทุกอย่าง...หนังสือจึงเป็น สิ่งที่สำคัญ เป็นคล้ายๆ ธนาคาร ความรู้และเป็นออมสิน เป็นสิ่งที่จะทำให้ มนุษย์ก้าวหน้าได้โดยแท้...” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็ก และเยาวชน: 53)	ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เปรียบหนังสือเหมือน กับธนาคาร จะเห็น สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain) กับแบบเปรียบเทียบ (Source domain) คือ “หนังสือ” เปรียบกับ “ธนาคาร” และ “ความรู้” เปรียบกับ “ทรัพย์สิน”

1.2 ถ้อยคำอุปลักษณ์ในหนังสือชุด “คำพอสอน” ที่ไม่ปรากฏคำเชื่อม

ถ้อยคำอุปลักษณ์ในลักษณะนี้จะไม่ปรากฏคำเชื่อม เพื่อแสดงการเปรียบเทียบโดยตรงระหว่าง แบบเปรียบเทียบ (Source domain) กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain) จะนำคำศัพท์ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบมาใช้อธิบายหรือกล่าวถึงสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบ ซึ่งผู้รับสารต้องใช้การตีความจากบริบทได้ว่า สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นคืออะไร และสามารถเข้าใจแนวคิดหรือมุมมองของสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบผ่านการเข้าใจลักษณะของแบบเปรียบเทียบได้ ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4

“...บัณฑิตแต่ละคนในที่นี่เชื่อว่าต่างได้รับการศึกษาอบรมมาแล้วเป็นอย่างดี...คนเราก็มักเช่นเดียวกัน มีทั้งบุคคลที่มีชีวิตอยู่โดยเปล่าประโยชน์และบุคคลที่มีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า ต้นหญ้าจึงเป็นบทเรียนได้อย่างดีเลิศสำหรับนำมาพิจารณาเทียบเคียงให้เป็นคติในการดำเนินชีวิตของบุคคลว่าควรจะประพฤติปฏิบัติตนอย่างวัชพืช ซึ่งอยู่ ณ ที่ใดก็มีแต่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ที่นั้น หรือควรจะประพฤติปฏิบัติตนอย่างหญ้าแฝก ซึ่งมีแต่สร้างสรรค์ประโยชน์และความมั่นคงเป็นปึกแผ่น ให้แก่ดินและแก่แผ่นดินอันเป็นที่อยู่อาศัย...” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน : 180)

จากตัวอย่างที่ 4 ไม่พบคำเชื่อมเพื่อแสดงการเปรียบเทียบ แต่เมื่ออ่านแล้วจะเข้าใจว่าเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพคือ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “คน” แบบเปรียบเทียบ คือ “ต้นหญ้า” สิ่งที่เหมือนกันระหว่างสองสิ่งนี้คือ “คุณประโยชน์หรือโทษ” กล่าวคือ หญ้าแฝกแม้จะเป็นวัชพืชแต่ก็มีประโยชน์ช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ คนก็เช่นกันหากทำตัวไร้ค่าก็เป็นได้แค่วัชพืช ควรจะทำตัวมีประโยชน์ เช่น หญ้าแฝก

ตัวอย่างที่ 5

“...คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง...จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ทุกคนมีพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ...” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง : 9)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้จะเห็นว่า มีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ “เศรษฐกิจพอเพียง” คำว่า พอเพียง ตามพจนานุกรม

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556) หมายถึง ได้เท่าที่กะไว้ เมื่อ “เศรษฐกิจ” เป็นคำนามทำหน้าที่เป็นประธานทำกริยา “พอเพียง” เปรียบได้กับคนที่รู้จักพอ เศรษฐกิจพอเพียงจึงหมายถึง เศรษฐกิจที่ไม่เจริญอย่างก้าวกระโดด แต่เป็นเศรษฐกิจที่คนในชาติมีความเป็นอยู่ที่ดีและพึ่งตนเองได้

ตัวอย่างที่ 6

“คนเราที่ฟุ้งเฟ้อ ไม่มีทางที่จะหาทรัพย์มาบ่อนความฟุ้งเฟ้อได้ ความฟุ้งเฟ้อนี้เป็นปากหรือเป็นสัตว์ที่หิวไม่หยุด ความฟุ้งเฟ้อนี้ถ้าปากตลอดเวลา จะบ่อนไปเท่าไรก็ไม่พอ เมื่อบ่อนเท่าไรก็ไม่พอแล้ว ก็หาเท่าไรก็ไม่พอ” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต: 62)

จากตัวอย่างที่ 6 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ความฟุ้งเฟ้อ” เปรียบเป็น “สัตว์ที่หิวไม่หยุด” ตีความได้ว่า คนที่มีความฟุ้งเฟ้อ ไม่รู้จักพอ โลกและคอยจะกอบโกยหาประโยชน์ใส่ตัว เหมือนสัตว์ที่หิวตลอดเวลาไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ

ตัวอย่างที่ 7

“...ทุกวันนี้ประเทศไทยยังมีทรัพยากรพร้อมมูล ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ซึ่งเราสามารถนำมาใช้เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ และเสถียรภาพอันถาวรของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี ข้อสำคัญเราจะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรทั้งนั้นอย่างฉลาด คือไม่นำมาทุ่มเทให้ให้สิ้นเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ หรือได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หากแต่ระมัดระวังใช้ด้วยความประหยัดรอบคอบ...”

(พระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต: 246)

จากตัวอย่างที่ 7 มีการนำคำที่อยู่ในวงความหมายของ “ทรัพยากร” มาใช้ เช่น “ใช้” “สิ้นเปลือง” “ไม่คุ้ม” จะเห็นว่าประเทศชาติประกอบไปด้วยทรัพยากรบุคคลซึ่งแต่ละคนสามารถเลือกเป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์ใช้กำลังความคิด สติปัญญาให้คุ้มค่าและสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ โดยระวังที่จะไม่ทำตัวเป็นคนไม่มีประโยชน์เป็นทรัพยากรที่ไม่คุ้มค่า

ตัวอย่างที่ 8

“...บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว ถือได้ว่ามีหน้าที่และความรับผิดชอบสำหรับตัวอยู่ทุกคน ที่จะต้องนำวิชาความรู้ตลอดจนความฉลาดความสามารถที่มี ไปใช้ปฏิบัติงานให้เป็นประโยชน์สร้างสรรค์ตนเองและแก่ส่วนรวม ...พอดีกับสถานการณ์ สถานเศรษฐกิจ พอดีกับบุคคลที่แวดล้อมเกี่ยวข้องด้วยทุกๆ ฝ่าย ซึ่งเป็นแม่บทที่สำคัญมาก เพราะหาก

ขาดไป อาจทำให้ต้องสิ้นเปลืองกำลังงาน กำลังทุนรอน กำลังความคิดสติปัญญาไปเปล่า ๆ โดยไม่ได้รับผลที่พึงประสงค์....” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน : 165)

จากตัวอย่างที่ 8 ถ้อยคำอุปลักษณ์ คำว่า “สิ้นเปลือง” เป็นการเปรียบเทียบกำลังการทำงานของบัณฑิตกับทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป ความรู้ความสามารถของบัณฑิตมาต้องใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อที่จะได้ไม่สิ้นเปลืองกำลังแรงงาน กำลังทุน และกำลังสติปัญญาไปโดยไม่เกิดประโยชน์

ตัวอย่างที่ 9

“...สำหรับบ้านเมืองสำหรับความเป็นปึกแผ่นของสังคมในประเทศอย่างมาก...” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต : 114)

ตัวอย่างที่ 10

“...ความมีสามัคคีเป็นปึกแผ่นในชาติขึ้น ความมีสามัคคีเป็นปึกแผ่นของคนทั้งชาติ ในอันที่จะช่วยเหลือสนับสนุนกันนี้ คือพลังอันใหญ่ยิ่ง ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถรักษาความเป็นอิสระ...” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน : 67)

จากตัวอย่างที่ 9-10 จะเห็นคำที่อยู่ในวงความหมายของ “แผ่นดิน” คือคำว่า “ปึกแผ่น” นำมาใช้ในการทำงานของคนในชาติ คำว่า “ปึกแผ่น” เป็นลักษณะของดินที่รวมกันแน่นเป็นก้อนเดียวกัน ประชาชนก็เช่นกันถ้าทำงานร่วมกันมีความสามัคคีกัน รวมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ประเทศไทยก็จะเข้มแข็งไม่มีใครมาทำลายได้

ตัวอย่างที่ 11

“...ความรู้นี้หมายถึง ทางวัตถุ เพราะว่าคนเราก็ต้องการที่จะมีวิชาความรู้เพื่อที่จะทำมาหากิน...เวลาเดียวกันความรู้ทางวัตถุนั้นก็จะต้องประสานด้วยความรู้ทางจิตใจ หมายถึง วิธีที่จะคุ้มกันป้องกันร่างกายของตัว คือวัตถุต่อสิ่งที่ไม่เป็นวัตถุ ต่อนามธรรมที่เป็นจิตใจ คือความโลภ ความโกรธ ความหลง ความกระหายอำนาจอันเป็นสิ่งที่ยากที่จะควบคุม...” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง : 44)

ตัวอย่างที่ 12

“...ท่านจึงสอนให้ทุกคนรู้จักสงบใจ คือบังคับใจให้หยุดคิดเรื่องที่กำลังคิด และกำลังทำให้ฟุ้งซ่านหรือสับสนอยู่นั้นเสียชั่วคราว เมื่อหยุดคิดสับสนได้ ก็จะทำอันวโยโอกาสอันประเสริฐ ให้สติความระลึกรู้ และปัญญาความเฉลียวฉลาด

กลับคืนมาใหม่...” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต : 70)

ตัวอย่างที่ 13

“...การฝึกหัดทางใจนี้สำคัญอย่างยิ่งยวด จำเป็นที่จะต้องระมัดระวังฝึกฝนอยู่เสมอตลอดชีวิต จึงจะคงความสุจริต เข้มแข็ง และเป็นระเบียบไว้ได้ไม่พ่ายแพ้แก่ความลุ่มหลงลืมนัด...” (พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง : 53)

จากตัวอย่างที่ 11-13 เป็นการกล่าวเกี่ยวกับจิตใจ โดยใช้คำศัพท์อยู่ในวงความหมายของสิ่งที่สามารถควบคุมได้ สะท้อนให้เห็นมุมมองว่า จิตใจของมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตมีการกระทำต่างๆ ได้และการกระทำนั้นจะดีหรือไม่ดีก็ต้องรู้จักควบคุมให้อยู่ในความเที่ยงตรง ตั้งมั่นในความคิด การควบคุมจิตใจนี้หากไม่ใช้การควบคุมได้โดยง่าย แต่ต้องมีการบังคับ และฝึกฝน ฝึกหัดอยู่เสมอ มนุษย์ทุกคนจึงควรรู้จักที่จะควบคุมจิตใจตนเองอยู่เสมอมิให้บกพร่องเพื่อเป็นเครื่องมือของอุปสรรคเป็นสิ่งที่สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชีวิตของตนเอง

2. หน้าที่ของอุปลักษณ์ในหนังสือชุดคำพอสอน

การศึกษาหน้าที่อุปลักษณ์ ผู้วิจัยพิจารณาหน้าที่อุปลักษณ์ตามแนวคิดของชาร์เตอร์ริส-แบล็ค (Charteris-Black, 2005 อ้างถึงใน รัชณีญา กลิ่นน้ำหอม, 2551) ได้เสนอหน้าที่ของอุปลักษณ์ไว้ 3 แบบ ได้แก่

1. การทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิด ถ้อยคำอุปลักษณ์จะต้องถ่ายทอดความคิด จากสิ่งที่เป็นามธรรมให้เป็นรูปธรรมได้ การถ่ายทอดความคิดยังรวมถึงการใช้ถ้อยคำเพื่อโน้มน้าวใจ เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้อุปลักษณ์ใดที่ทำให้ประชาชนเข้าใจได้โดยง่าย และเกิดการโน้มน้าวใจให้ปฏิบัติตามคำสอน

2. การทำหน้าที่ด้านบุคลลสัมพันธ คือ การใช้ถ้อยคำที่บอกถึงการวางตนในการปฏิสัมพันธ์ ผู้พูดและผู้ฟังมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไร หรือให้ผู้ฟังปฏิบัติตนอย่างไร เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนอย่างไร เพื่อให้คนไทยเป็นพวกเดียวกัน รู้ รัก สามัคคีกันและร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อตอบแทนคุณแผ่นดิน

3. การหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ คือ การใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์เชิงโครงสร้าง (Structural metaphor) กล่าวคือเห็นตัวอย่างแบบเปรียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบ จากงานวิจัยของรัชณีญา กลิ่นน้ำหอม (2551) ยกตัวอย่าง “การเมือง คือ การ

รักษาโรค” แบบเปรียบเทียบ (Source domain) คือ การรักษาโรค สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain) คือ การเมือง ถ้อยคำที่พบก็จะเกี่ยวข้องกับ การรักษาโรค ตัวอย่าง “กระผมขอเปรียบเทียบการบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้เหมือนหมอรักษาคนไข้ คนไข้รายนี้คือนายประเทศไทย หมอเจ้าของไข้ชื่อคุณหมอทักษิณ” (รัชนิยา กลิ่นน้ำหอม, 2551) ดังนั้น

การวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณ์ในพระบรมราชาวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นจะยึดเกณฑ์ข้างต้นและนำมาวิเคราะห์หน้าที่ได้ ดังนี้

2.1 การทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิด

อุปลักษณ์ช่วยในอธิบายความหมายและสร้างความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

นามธรรม	รูปธรรม	ตัวอย่าง	อธิบาย
ความพึงพอใจ	สัตว์ที่หิว	“ความพึงพอใจ เปรียบเหมือนสัตว์ที่หิวและอ้าปากเพื่อกินอาหารตลอดเวลา”	ถ่ายทอดความคิดที่ว่า ถ้าเราจะหยุดความพึงพอใจได้เราต้องอึดหรือหยุดการบริโภคนั่นเอง
บ้านเมืองเป็นปึกแผ่น	แผ่นดินเป็นปึกแผ่น	“...สำหรับบ้านเมืองสำหรับความเป็นปึกแผ่นของสังคมในประเทศอย่างมาก” “... ความมีสามัคคีเป็นปึกแผ่นในชาติขึ้น ความมีสามัคคีเป็นปึกแผ่นของคนทั้งชาติ...”	อุปลักษณ์ที่กล่าวถึงแผ่นดิน โดยเปรียบให้คนไทยสามัคคีกันเหมือนแผ่นดินที่เป็นปึกแผ่น
จิตใจสามารถควบคุมได้	สิ่งมีชีวิตที่สามารถควบคุมได้	“...ความรู้ทางจิตวิญญาณก็ต้องประสานด้วยความรู้ทางจิตใจ หมายถึง วิธีที่จะคุ้มกันป้องกันร่างกายของตัว...” “...ท่านจึงสอนให้ทุกคนรู้จักสงบใจ คือบังคับใจให้หยุดคิดเรื่องที่กำลังคิด และกำลังทำให้ฟังชานหรือสับสนอยู่นั้น เสียชั่วขณะ...” “...การฝึกหัดทางใจนี้สำคัญอย่างยิ่งยวด จำเป็นที่จะต้องระมัดระวังฝึกฝนอยู่เสมอตลอดชีวิต...”	อุปลักษณ์ที่กล่าวถึงจิตใจว่าสามารถควบคุมได้ ซึ่งทำให้ผู้รับสารเข้าใจและนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้

2.2 การทำหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์

อุปลักษณ์ช่วยนำเสนอการวางตนในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร ตัวอย่างที่ 4 จากอุปลักษณ์ “คนเราก็คงเช่นเดียวกัน มีทั้งบุคคลที่มีชีวิตอยู่โดยเปล่าประโยชน์ และบุคคลที่มีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า ต้นหญ้าจึงเป็นบทเรียนได้” จากพระบรมราชาวาทของคัมภีร์จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้วางตนว่าตนเองเป็นพระมหากษัตริย์ที่เป็นเจ้าชีวิตของประชาชน แต่พระองค์มอบแนวทางปฏิบัติตน นั่นก็คือการทำตนเช่นต้นหญ้าที่แม้เป็นวัชพืชก็มีประโยชน์ต่อแผ่นดินได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้เป็นพระมหากษัตริย์ที่วางตนเป็นแบบอย่าง ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายแต่ทรงทำประโยชน์ให้แก่แผ่นดินจากโครงการในพระราชดำริทั่วประเทศไทยและอยากให้ประชาชนเป็นเช่นเดียวกันต้นหญ้า

ที่ทำประโยชน์ต่อแผ่นดินไทย นอกจากนี้ยังในด้านบุคคลสัมพันธ์ยังสร้างความเป็นพวกพ้องเดียวกัน ให้ประชาชนรักและสามัคคีกัน ตัวอย่างที่ 3 “งานของชาติเปรียบเหมือนวงดนตรีวงหนึ่ง” ทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจได้ว่า ประเทศชาติจะอยู่ได้ก็ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย เหมือนการเล่นดนตรีที่จะเล่นให้เกิดความไพเราะเพียงคนเดียวไม่ได้ เป็นการเปลี่ยนความคิดที่ว่า คนๆ เดียวอาจทำงานได้ดีหรือประสบความสำเร็จได้ไม่เท่ากับการทำงานร่วมกัน หรือมีความสามัคคีกันในหมู่คณะ

2.3 การหน้าที่ด้านเปรียบเทียบความ

อุปลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นโครงสร้าง (structural metaphor) ซึ่งแสดงเป็นคู่ความสัมพันธ์ของแบบเปรียบเทียบ และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบมีระบบ มีเอกภาพ ตัวอย่างที่ 2 “

...หนังสือจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นคล้าย ๆ ธนาकरความรู้ และเป็นอมสิน เป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์ก้าวหน้าได้โดยแท้ ...” จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นถ้อยคำอุปลักษณ์ 2 คู่ คือ “หนังสือ” เปรียบกับ “ธนาकर” และ “ความรู้” เปรียบกับ “ทรัพย์สิน” การอ่านหนังสือสะสมความรู้เหมือนกับเก็บเงินฝากไว้ที่ธนาकर ความรู้ที่ได้อีกเหมือนทรัพย์สินที่จะมีไว้ใช้วันข้างหน้า ทำความเปรียบนี้สัมพันธ์กันและเรียบเรียงอย่างมีระบบ นอกจากนี้ยังมีการคิดถ้อยคำที่ทำให้เห็นภาพชัดเจน คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นถ้อยคำสั้นๆ แต่มีความหมายลึกซึ้งเห็นภาพตามได้โดยง่ายเพื่อให้เกิดการเข้าใจและนำไปปฏิบัติตามได้ การคิดถ้อยคำอุปลักษณ์เหล่านี้จึงมิใช่แค่การสื่อสารแต่เป็นการแสดงถึงการใช้ภาษาอย่างแยบคาย มีศิลปะ มีวาทศิลป์ ซึ่งสะท้อนความเป็นพระมหากษัตริย์ทรงมีพระอัจฉริยภาพด้านอักษรศาสตร์อย่างแท้จริง

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ อุปลักษณ์ในหนังสือชุด “คำพ่อสอน” เพื่อตอบคำถามในการวิจัยสองประการคือ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบในหนังสือชุด “คำพ่อสอน” มีอะไรบ้าง และทำหน้าที่อย่างไร ซึ่งจากการเก็บข้อมูลทั้งหมด 3 เล่ม ได้ถ้อยคำอุปลักษณ์รวมทั้งสิ้น 181 องค์ ทั้งนี้มีสมมติฐานเบื้องต้นว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์ในหนังสือชุด “คำพ่อสอน” มีหลากหลาย เพื่อช่วยต่อการเข้าใจการสื่อสารได้มากยิ่งขึ้น และถ้อยคำอุปลักษณ์แต่ละองค์ก็ล้วนมีหน้าที่สำคัญทางภาษา คือ 1. การทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิด คือ ทำให้ผู้รับสารเข้าใจสิ่งที่ป็นนามธรรมให้เห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรมและนำไปปฏิบัติตามได้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2542). **หน้าที่อุปลักษณ์จากมุมมองผู้พูดภาษาไทย**. ในวารสารภาษาและวรรณคดีไทย, 16 (ธันวาคม 2542) : 249-268.
- ปิยภรณ์ ออบแพทย์. (2552). **อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรม**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม. (2551). **อุปลักษณ์ที่นักการเมืองไทยใช้ : การศึกษาตามแนววรรณคดีปริชานและวิจัยปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ**. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง

โดยง่าย 2. การทำหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ คือ ทำให้ประชาชนเข้าถึงใจของผู้พูดนั่นคือ การเข้าไปนั่งในหัวใจประชาชน เพราะการที่พระองค์ทรงวางตนเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระจริยวัตรเรียบง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ดังคำที่ทรงสอนว่าให้ทำตัวเหมือน “หยูก้าแฝก” ที่ไม่ใช่แค่วัชพืชแต่ยังประโยชน์ให้แก่แผ่นดินด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงครองใจประชาชน สมกับพระนาม “ภูมิพล ที่แปลว่า กำลังแห่งแผ่นดิน” โดยแท้จริง 3. การหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ ทำให้เห็นพระปรีชาสามารถด้านอักษรศาสตร์ที่ทรงเลือกใช้ภาษาให้สัมพันธ์กัน มีวาทศิลป์ ทำให้ประชาชนเข้าใจและเห็นภาพตาม และจดจำนำไปใช้ปฏิบัติตามได้โดยง่าย

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาอุปลักษณ์จากหนังสือชุด “คำพ่อสอน” ซึ่งยังมีพระราชดำรัสอีกหลายองค์ที่สะท้อนอุปลักษณ์ได้มากกว่านี้ที่ไม่ได้เก็บรวบรวมไว้ซึ่งสามารถศึกษาจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสจากหนังสือที่รวบรวมพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสในโอกาสต่างๆ เพิ่มเติมได้อีก
2. งานวิจัยชิ้นนี้อาจนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาอุปลักษณ์จากหนังสือประเภทอื่นๆ เช่น หนังสือธรรมะ หนังสือเรียน ฯลฯ ซึ่งมีเนื้อหายากและเป็นนามธรรมแต่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้จากการใช้รูปธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้นได้

- วิลาวัลย์ วิษณุเวทิน. (2550). **อุปถัมภ์ในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2549). **คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต/มูลนิธิพระดาบส**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพฯ
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2549). **คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน/มูลนิธิพระดาบส**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพฯ
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2549). **คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง/มูลนิธิพระดาบส**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพฯ
- Cameron, Lynne. (2003). **Metaphor in educational discourse**. London : Continuum.
- Lakoff, George and Mark, John. (1996). **Metaphor we live by**. USA: Chicago Press.